

Heikkonäköisen ja sokea opiskelijan huomioon ottaminen korkeakouluopiskelussa

Näkövammaisella opiskelijalla tarkoitetaan tässä oppaassa sekä heikkonäköistä että sokeaa henkilöä.

- Heikkonäköiset ihmiset voivat nähdä eri tavoin: joku ei näe lukea, mutta pystyy liikkumaan ilman valkoista keppiä, kun taas joku kykenee lukemaan, mutta ei näe ympäristöään. Näkövammaisuuteen liittyy usein myös hämäräsokeutta ja häikäistymisherkkyyttä.
- Toiminnallisesti sokea ihminen saattaa nähdä jotain. Täydellinen sokeus on harvinaista.

Peruspalvelujen esteettömyyden lisäksi on syytä ottaa opiskelijan oma kokemus huomioon ja tehdä yksilöllisiä ratkaisuja.

Vuorovaikutus ja viestintä

Opiskelijan ja opettajan välisessä keskustelussa löydetään tuloksellisimmat opetus- ja opiskelukäytänteet. Yhteinen suunnittelu on tärkeää varsinkin opintojen alussa, kun käytänteet ja ympäristöt ovat opiskelijalle uusia.

Kohdatessasi sokean puhuttele häntä nimeltä tai kosketa kevyesti olkavarteen, jotta hän tietää, että puhut juuri hänelle. Kerro myös, kuka olet. Kun poistut keskustelusta, mainitse lähteväsi, ettei hän luule sinun olevan edelleen läsnä.

Opiskelijan kanssa on tärkeää keskustella seuraavista asioista:

- Kuinka asioista tiedotetaan?
- Millaisia opiskelutekniikoita ja apuvälineitä opiskelija käyttää?
- Millaisia aikatauluja opintoihin liittyy?
- Kuinka opintojen etenemistä seurataan?

Opiskelun kannalta tärkeän tiedon tulee olla esteetöntä. Paperitiedotteita käytettäessä tulee

- fonttikokona olla vähintään 12 pistettä
- käyttää selkeästi luettavaa päätteetöntä fonttityyppiä, esimerkiksi Arial
- asetella kuva ja teksti erikseen, taustakuvat vaikeuttavat hahmottamista
- käyttää riittävää kontrastia tekstin ja taustan värien välillä
- sijoittaa ilmoitukset siten, että niitä pääsee lukemaan myös hyvin läheltä.

Sähköposti on perinteistä ilmoitustaulua ja paperitiedotteita saavutettavampi.

Oppitunti ja luento

On tärkeää, että opettaja puhuu kaikki olennaiset seikat, jotka ovat nähtävillä esimerkiksi PowerPoint-esityksessä. Näkövammaisen opiskelija voi seurata opetusta ja tehdä omat muistiinpanonsa, kun hän tietää, mistä kulloinkin puhutaan. Esitysdiojen ja luentomonisteiden tulosteet tai tiedostot tulee saada käyttöön etukäteen, viimeistään kuitenkin oppitunnilla.

Oppimateriaalit

Opetuksen ja oppimateriaalien esteettömyyteen tulee kiinnittää huomiota jo suunnitteluvaiheessa. Apuvälineiden kanssa yhteensopivan tekniikan käyttö auttaa osallistumaan opetukseen. Lisätietoa osoitteesta <http://www.nkl.fi/tietoa/esteettomyys/tiedons.htm>

Celia – Näkövammaisten kirjasto tuottaa näkövammaisille opiskelijoille oppimateriaaleista äänitallenteita. Tuotantoa varten opiskelija tarvitsee tiedon käytettävistä materiaaleista 2 kuukautta etukäteen sekä kohtuullisen ajan lukemiseen.

Tenttikäytänteet ja arviointi

Näkövammaisen opiskelija käyttää yleensä opiskelussaan tietokonetta ja apuvälineitä sekä tarvittaessa avustajaa, erillistä tilaa ja lisäaikaa. Tenttikysymykset tulee saada hänelle sopivassa muodossa esimerkiksi muistitikulle tallennettuina.

Harjoittelu ja käytännön työt

Työharjoitteluun liittyvissä asioissa on hyvä neuvotella näkövammaisen opiskelijan itsensä kanssa, sillä kaikille sopivia vakioratkaisuja ei ole. Kun tilat ja välineiden paikat eivät ole tuttuja, opiskelija saattaa tarvita tavallista enemmän aikaa tutustuakseen ympäristöön. Joidenkin tehtävien tekeminen parityönä edistää näkövammaisen opiskelijan oppimista. Sokealla opiskelijalla voi olla tukenaan avustaja.

Näkövammaisen opiskelijan pitäisi voida tutustua harjoittelupaikkansa fyysiseen ympäristöön, lähimpiin työtovereihin ja työyhteisöön etukäteen. Harjoittelu sujuu joustavammin, jos mahdollisimman suuri osa työstä voidaan tehdä samassa tutussa ympäristössä. Materiaaleja ja ympäristöä koskevat esteettömyysperiaatteet ovat työharjoittelussa yleensä samat kuin opiskelussa.

Tilat ja liikkuminen

Hyvä ympäristö on selkeä, hyvin valaistu, ja siellä on sekä väri- että materiaalikontrasteja. Ovet pidetään joko auki tai kiinni, sillä puoliavoimet ovet muodostavat suuren turvallisuusriskin. Liikkumisen helpottamiseksi ja tilojen löytämiseksi näkövammaiselle opiskelijalle annetaan selkeät ohjeet tai hänet opastetaan perille. Ohje voi olla

esimerkiksi ”portaat alas ja sen jälkeen vasemmalle käytävään, kolmas ovi oikealla”. Kädellä osoittelu tai ”tuonne päin vähän matkaa” -ilmaisu ei ole havainnollista.

Apuvälineet ja palvelut

Näkövammaisella on oikeus käyttää opaskoira julkisissa tiloissa. Valjaissa oleva opaskoira on työssä eikä sitä saa häiritä tai huomioida millään tavoin. Vain opaskoiran käyttäjä itse saa käskä koiraa.

Monet esteettömyyttä edistävät käytännöt hyödyttävät kaikkia opiskelijoita – tutustu myös muihin oppaisiin osoitteessa www.esok.fi

Lisää tietoa

- Näkövammaisten keskusliitto ry: <http://www.nkl.fi>
- Celia – Näkövammaisten kirjasto: <http://www.celialib.fi>